

POLSKA
FUNDACJA
ZABEZPIECZENIA
SPOŁECZNEGO ETOS

OGÓLNOPOLSKIE SPOTKANIA KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Częstochowa
16-18 Czerwca 2017

OŚRODKI EDUKACJI SPOŁECZNEJ FUNDACJI ETOS

Nowy Świat 33/13, 00-029 Warszawa | KRS 0000651193 | www.fundacjaetos.pl

Spis treści

I. Rodzina, jako miejsce profilaktyki uzależnień. Elementy mediacji, jako sposób komunikacji w rodzinie.....	3
Wprowadzenie w zagadnienie superwizji	3
Mediacje Rodzinne - alternatywny sposób rozwiązywania konfliktów i sporów	5
II. Wzmacnianie czynników chroniących	8
III. Nowoczesne duszpasterstwo trzeźwości	11
IV. Prawo i procedowanie ustaw	13
Zadania gminy w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi ..	15
V. Terapia – polski model.....	18
NOTATNIK	21

I. Rodzina, jako miejsce profilaktyki uzależnień. Elementy mediacji, jako sposób komunikacji w rodzinie

Opracowanie: Krzysztof Kraśniewski, Jolanta Kraśniewska

Wprowadzenie w zagadnienie superwizji

Można spoglądać na rodzinę jako na wiecznych petentów, którym trzeba coś załatwić, bo są niezaradni życiowo i dlatego ich dziecko zostało umieszczone w placówce.

Można również spostrzegać ich sytuację jako kryzys i wtedy RAZEM próbować pomóc wyjść im z tego kryzysu.

Ważnym jest także, aby spostrzegać rodzinę jako system, ale także nie może zabraknąć spojrzenia na każdą osobę indywidualnie.

Można spojrzeć na rodzinę także jako na miejsce – gniazdo rodzinne, w którym dokonują się najważniejsze procesy rozwojowe w życiu dziecka i całej rodziny.

*Z punktu widzenia psychologii rozwojowej, można spojrzeć na rodzinę także jako na – **miejsce najważniejsze dla procesu rozwojowego dziecka** i wszystkich członków rodziny:*

- *doświadczenia pierwotnej więzi (lub odrzucenia),*
- *doświadczenia wzajemności/ ufności (lub autostymulacji, lęku),*
- *doświadczenia wolności, autonomii, samodzielności (lub zawstydzenia, zwątpienia),*
- *doświadczenia dobrego autonomicznego sumienia (lub paraliżującego poczucia winy),*
- *doświadczenia bycia potrzebnym (lub poczucia niższości i niedostosowania),*
- *osiągania i wspierania rozwoju tożsamości (lub dezorientacji co do ról),*
- *bycia w intymnej więzi z drugą osobą (lub izolacji),*
- *bycia płodnym (lub pogrążonym w stagnacji),*
- *bilansowania i integrowania życia ku nadziei u kresu*
(lub dezintegracji ku rozpacz)

Do różnych placówek trafiają rodziny w tzw. sytuacjach kryzysowych. Sytuacje, które najczęściej są spostrzegane przez instytucje to między innymi:

- zagrożenie aborcją, dokonanie aborcji
- samotne rodzicielstwo
- niewydolność wychowawcza, zaniedbywanie
- porzucenie dziecka w okresie niemowlęcym i późniejszym
- sytuacje konfliktowe w rodzinie
- sytuacje przemocy w rodzinie, w tym przemoc fizyczna, psychiczna
- alkoholizm w rodzinie
- rozwód, rozpad rodziny
- bezrobocie, eurosierodstwo.

Sytuacje, które nie zawsze są dobrze identyfikowane, diagnozowane przez instytucje pomocy, **dotyczą deficytów w zakresie wspomagania rozwoju tożsamości:**

- zaburzenia więzi w okresie prenatalnym
- brak dobrej komunikacji z dzieckiem w okresie niemowlęcym (i kolejnych)
- stanowienie „złych” granic dla autonomii rozwijającego się dziecka
- brak zdolności kształtowania autonomicznego sumienia
- brak budowania podstaw dla adaptacji społecznej dziecka
- brak wsparcia w rozwoju tożsamości w okresie dorastania
- nieprzygotowanie do pełnienia ról w związkach, pracy, co do wartości
- konflikt ze starzejącymi się rodzicami.

Psychologia rozwojowa wskazuje, że kryzys nie jest tym samym, co sytuacja trudna. W koncepcjach psychologii rozwoju (osoby, tożsamości), w ciągu całego życia, kryzys ujmowany jest także jako sytuacja w którym powstają podstawy **kolejnych „kroków rozwojowych”, w których osoba nabywa określonych „sił” rozwojowych (i kompetencji).**

W ten sposób w rozwoju mamy kolejno:

- kryzys więzi
- kryzys ufności
- kryzys wolności
- kryzys sumienia

- kryzys przynależności społecznej
- kryzys tożsamości
- kryzys intymności (w związku)
- kryzys generatywności
- kryzys ponownej integracji życia i nadziei.

Kryzys polega na „ścieraniu się” możliwości osiągnięcia z nieosiągnięciem: więzi, ufności, wolności itd. Zmaganie to powtarza się w rozwoju cyklicznie. Każdy kryzys przebiega od zburzenia poprzedniej równowagi, tendencji w rozwoju do osiągnięcia równowagi kolejnej. Wsparcie w kryzysie polega, w zależności od fazy kryzysu na:

- opisie tego, co się dzieje
- wyjaśnianiu tego, co się dzieje
- udzielaniu wsparcia, w tym somatycznego, psychicznego, duchowego.

Mediacje Rodzinne - alternatywny sposób rozwiązywania konfliktów i sporów

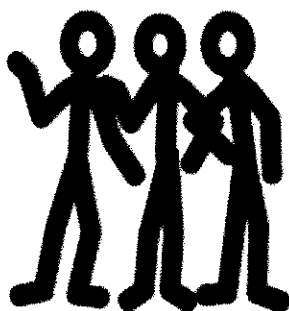
Nihil de nobis – sine nobis

(Nic o nas bez nas)

*

Nihil sine consensu omnium

(Nic bez zgody wszystkich)

ABC Mediacji Rodzinnych

- Czym są, a czym nie są Mediacje Rodzinne
- Specyfika Mediacji Rodzinnych w odróżnieniu od terapii
- Mediacje Rodzinne pomocnym narzędziem w pracy socjalnej
- Mediacje jako nowy sposób rozwiązywania konfliktów

Mediacja to sposób rozwiązywania konfliktów z udziałem mediatora, który przez swoją neutralną postawę pomaga spierającym się stronom w osiągnięciu dobrowolnego i obustronnie satysfakcjonującego porozumienia.

Zasady mediacji: są one jak „pomocna dłoń o pięciu palcach”, aby zakończyła się pojednaniem, koniecznym jest uchwycenie całej dłoni, nie pomijając żadnego palca, czyli uwzględniając każdą z pięciu zasad:

1. **Dobrowolność** - do mediacji strony przystępują dobrowolnie i na samym początku spotkania dają temu wyraz, a jeśli któraś ze stron chciałaby zakończyć mediację, to może to uczynić na każdym etapie mediacji. Zwiększa to własną odpowiedzialność za podjęcie pracy w mediacji, a także umacnia poczucie wolności.
2. **Poufność** - przebieg mediacji, uczucia, emocje stron, objęte są tajemnicą. Zwiększa to poczucie bezpieczeństwa, a także buduje większą otwartość.
3. **Bezstronność mediatora** - mediator nie opowiada się po żadnej ze stron, ale w równym stopniu angażuje się w pomoc każdej z nich. Nie ocenia i nie poszukuje winnych. Pomaga to w zachowaniu równowagi i zwiększa wzajemne zaufanie.
4. **Neutralność mediatora** - oznacza to, że nie jest on zwolennikiem konkretnego rozwiązania. Nie podpowiada i nie wartościuje rozwiązań. Umożliwia to stronom samodzielne wypracowanie rozwiązania, za które oni sami biorą pełną odpowiedzialność.
5. **Samodzielność stron w podejmowaniu decyzji** - rolą mediatora jest zachęcanie stron do aktywnej współpracy przy poszukiwaniu rozwiązania. To do nich należy decyzja. Jest ona rezultatem wolnego wyboru stron i płynie z przekonania, że wypracowane rozwiązanie zaspokaja ich najważniejsze potrzeby.

Zadania mediatora:

- Stworzyć warunki dobrej komunikacji między stronami
- Umożliwić lepsze wzajemne zrozumienie
- Pomóc stronom ustalić najważniejsze kwestie do rozwiązania
- Skupić uwagę stron na przyszłości, a nie na przeszłości
- Koncentrować rozmowę wokół problemu i sposobów jego rozwiązania
- Dbać o sprzyjającą atmosferę spotkania
- Nie pozwolić, by któraś ze stron zdominowała drugą
- Umożliwić formułowanie wielu różnych propozycji rozwiązań
- Dbać, aby porozumienie było realistyczne i możliwe do wcielenia w życie

KOMUNIKACJA W MEDIACJI – EMPATIA

Empatia (wybrane fragmenty z L. Larsson, Porozumienie bez przemocy w mediacjach)

„Jeśli chcę doprowadzić człowieka do pewnego określonego celu, muszę najpierw spotkać go w tym miejscu, gdzie on się znajduje i zacząć właśnie tam. Ten kto tej umiejętności nie posiada, oszukuje się, że potrafi pomóc ludziom.

Po to, żeby komuś pomóc, muszę wprawdzie rozumieć więcej niż on, ale przede wszystkim muszę rozumieć to, co on rozumie. Jeśli tego nie umiem, nie pomoże to, że potrafię i wiem więcej. A jeśli chce pokazać, ile umiem, oznacza to, że się wynoszę i jestem próżny i w gruncie rzeczy chcę być podziwiany przez drugiego, zamiast mu pomagać.

Każda prawdziwa pomoc zaczyna się od pokory wobec tego, komu chcę pomóc i dlatego muszę pamiętać, że pomoc nie polega na woli panowania nad kimś, lecz na pragnieniu, aby mu służyć. Jeśli tego nie umiem, nie mogę też nikomu pomóc.”

Soren Kirkegaard

Empatia rodzi się wtedy, gdy przestajemy oceniać i rezygnujemy ze wstępnych założeń i opinii na czyjś temat, a w zamian za to słuchamy otwartym sercem, co on czuje i czego potrzebuje. Jesteśmy po prostu obecni we wszystkim, co się w kimś dzieje. Empatie można przekazać bez słów, ale słowa są również sposobem potwierdzenia, że rzeczywiście próbujemy to zrozumieć. Ważna jest koncentracja mediatora na ludzkich potrzebach i odczuciach, to jest most, na którym możemy spotkać się z rozmówcą.

II. Wzmacnianie czynników chroniących

Opracowanie: Sylwester Marczak

Problem uzależnień jest znany od wieków. Od wieków też można wskazywać na zachowania ryzykowne, które w istotny sposób przyczyniają się do tych właśnie uzależnień. Nie można jednak zapominać, że istotną rolę w działaniach zapobiegawczych, zwanych dalej profilaktycznymi, nie jest tylko zdolność do zdefiniowania zagrożenia, ale przede wszystkim umiejętne wykorzystanie wiedzy, która może doprowadzić do pojawienia się na tyle ciekawych okoliczność w życiu osób by alkohol, narkotyki oraz inne substancje przestały być interesujące. Istotną rolę w profilaktyce pełni zatem świadomość „czynników chroniących”, które w istotny sposób decydują o jej efektywności. Zarówno w Polsce jak i na świecie eksperci w powyższym obszarze wymieniają szereg czynników chroniących. Ostatecznie klasyfikować je można w pięciu grupach:

- czynniki indywidualne,
- czynniki rówieśnicze,
- czynniki rodzinne,
- czynniki szkolne,
- czynniki związane z szerszym kontekstem społecznym.

Przyglądając się powyższym grupom nie mamy żadnych wątpliwości, że czynniki chroniące podobnie jak również czynniki ryzyka możemy znaleźć w każdym obszarze naszego życia.

Równie ciekawy podział czynników chroniących na zewnętrzne i wewnętrzne prezentują I. Niewiadomska i P. Stanisławczyk:

Do czynników chroniących wewnętrznych zaliczają oni:

- odporność dziedziczną (brak skłonności do uzależniania się),
- rozwój osobisty,
- zainteresowanie nauką szkolną lub wykonywaną pracą,
- poszanowanie prawa, norm, wartości i autorytetów społecznych,
- umiejętność rozwiązywania kryzysów,
- odpowiedni system postrzegania środowiska,

OŚRODKI EDUKACJI SPOŁECZNEJ FUNDACJI ETOS

Nowy Świat 33/13, 00-029 Warszawa | KRS 0000651193 | www.fundacjaetos.pl

- właściwa orientacja seksualna.

Natomiast do kluczowych czynników chroniących o charakterze zewnętrznym zaliczają:

- dobry kontakt emocjonalny z rodziną,
- abstynencja lub właściwe wzorce używania substancji legalnych,
- kontakty z odpowiednią grupą koleżeńską,
- higieniczny tryb życia,
- zaangażowanie religijne.

Jakiegokolwiek czynniki podziału byśmy nie zastosowali pamiętać jednak należy o tym, że zarówno zachowania ukształtowane u młodego człowieka oraz relacje ze światem go otaczającym, mają olbrzymi wpływ na potencjalne uzależnienie. Analizując je wszystkie czysto subiektywnie, zarówno od strony teoretycznej, ale przede wszystkim praktycznej w służbie i pracy jako policjant, negocjator policyjny, pedagog czy w końcu kurator społeczny, śmiało mogę powiedzieć, że **najważniejszym czynnikiem chroniącym będzie „Rodzina”**. „Czynnik” ten wymaga wiele pracy. Nie kończy się po 8 godzinach, pięciu dniach w tygodniu. Nie mamy urlopu, wolnego, również L4 nie wchodzi w grę, a ukończenie 18 lat to tylko termin ustawowy. Rodzina ukształtowana na mocnym fundamencie wartości, jest w stanie nie tylko uchronić przed zagrożeniem, ale i przy odpowiednim oddziaływaniu pomóc wyjść z uzależnienia. Nie możemy jednak być egocentrykami myśląc, że wszystko kręci się wokół nas. Próżność też jest niewskazana, będziemy bowiem głusi na wszelkie sugestie. W przypadku naszych dzieci musimy pamiętać o partnerach w wychowaniu. Będą nimi zarówno te osoby za którymi będziemy stali murem oraz ci których nie będziemy chcieli widzieć u siebie w domu. Na to już wpływu nie mamy. Chyba, że nie pozwolimy wyjść naszym dzieciom z domu. Pytanie jednak: czy to dobre rozwiązanie? Możemy jednak ukształtować pewne zachowania, które doprowadzą do sytuacji, w których dzieci unikać będą niebezpiecznych okoliczności, jak również nieodpowiednich osób. W tym przypadku musimy pamiętać o **autorytetach**. Najważniejsze z nich to ojciec i matka. Im dzieci starsze tym więcej autorytetów ma przybywać. Dołączą do nich m.in. nauczyciele, księża, policjanci oraz rówieśnicy. Każda z tych osób to nasz partner w kształtowaniu tych czynników chroniących. Pamiętajmy także, że rodzina jest czynnikiem chroniącym nie tylko dla dziecka, ale każdego jej członka. Wiek w tym przypadku nie odgrywa żadnego znaczenia. Musimy zdawać sobie sprawę z odpowiedzialności jaka na nas

cięży, za każdego jej członka. Jeżeli odpuścimy w jednym przypadku, nie będziemy mieli żadnej gwarancji, że osoba ta nie pociągnie za sobą kolejnych.

Dzisiaj z praktyki mogę powiedzieć, że główny problem w kształtowaniu rodziny to złudny brak czasu. Jesteśmy w stanie znaleźć wytłumaczenie dla każdej słabości: program telewizyjny, gra komputerowa, telefon, Internet, ale nie potrafimy wytłumaczyć, dlaczego nie rozmawiamy z bliskimi. **Rozmowa jest pierwszym krokiem to wzmacniania naszego autorytetu.** Pamiętajmy, że jako autorytet jesteśmy nie tylko słuchani, ale przede wszystkim jesteśmy obserwowani i naśladowani.

Reasumując: podejmując trud pracy jako nauczyciele, funkcjonariusze, członkowie miejskich czy też gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, w naszych działaniach powinniśmy rozważyć **możliwość współpracy z całym rodzinami.** Wtedy nasze działania będą efektywne i efektowne zarazem.

1. M.Jędrzejko, M. Janusz, M.Walancik. Zachowania ryzykowne i uzależnienia. Zjawisko i uwarunkowania, Wydawnictwo ASPRA-JA, Warszawa-Dąbrowa Górnicza 2013 s. 213

2. I. Niewiadomska, P. Stanisławczyk OFMConv, Narkotyki. Uzależnienia fakty i mity, Wydawnictwo KUL, Lublin 2004, s. 192.

III. Nowoczesne duszpasterstwo trzeźwości

Opracowanie: Ks. Tomasz Wilga

Na przestrzeni dziejów kościoła podejście do alkoholu, jako takiego przybierało bardzo różne formy. Jednak już w Starym Testamencie wskazuje się potrzebę ograniczania jego spożycia. Utrwaliła się również funkcja nazarejczyka. Ostatni prorok Starego Testamentu Św. Jan Chrzciciel był jednym z nich. Św. Paweł w I Liście do Tymoteusz w 3 rozdziale zachęca do umiaru. Św. Piotr natomiast wskazuje nadużywanie wina, jako odrażające postęпки pogan.

W erze nowożytnej, szczególnie w naszym narodzie, dostrzegając upadek moralny postrzegano nadużywanie alkoholu, jako „problem”. Naród Polski pozbawiony państwowości potrzebował wysokich morale, aby w tym czasie mógł przetrwać. Dostrzegali to myślący duszpasterze, którym bliskie były wartości Narodowe. Stawali, więc w forpoczcie walki o trzeźwość Narodu. Organizowali bractwa trzeźwościowe. Przyjmowali przysięgi abstynencji od parafian nadużywających alkoholu. Należy podziwiać ich zaangażowanie i ducha walki o dobro powierzonych sobie.

Trzeba dostrzec nowatorskość ich pracy. Nie wystarczyło im głoszenie kazań i rzucanie gromów na pijaków, widzieli również złożoność życia. Dostrzegli potrzebę organizacji miejsc spotkań pozbawionych alkoholu. Tworzyli „bary mleczne” często prowadzone przez pobożne kobiety, czy jak w zaborze rosyjskim przez zgromadzenia zakonne zakładane w tym celu przez bł. Honorata Koźmińskiego.

Rozpijanie narodu przez zaborców i okupantów budziło w umysłach wielkich krzewicieli cnoty trzeźwości naturalny sprzeciw. Można powiedzieć, że dość łatwo znajdowali ludzi, którzy podejmowali abstynencję w imię największej dla nich wartości, jaką była wolna ojczyzna. Te szeroko propagowane działania przynosiły swoje owoce.

Jednak zmieniały się realia prowadzenia walki o trzeźwość. Nowa szersza wiedza, rozwój nauki pozwalają dzisiaj spoglądać na rzeczywistość z innej perspektywy i lepiej pomagać osobom pijącym oraz efektywniej prowadzić działania profilaktyczne. Pozwólcie, że użyję tutaj daleko idącej analogii.

W XIX wieku, a może nawet w XVIII pewien egzorcysta prowadził przytułek dla obłąkanych. Przywożono do niego osoby odstające w swoim zachowaniu od ogólnie przyjętych norm.

Po przyjęciu takiego „pacjenta” kapłan przystępował do modlitwy. Jeśli pojawiały się manifestacje demoniczne, kontynuował modlitwę do skutecznego uwolnienia osoby od wpływów diabelskich. A następnie odsyłał do domu. Pozostałych pacjentów pozostawiał w ośrodku. Z rozwojem psychologii i psychiatrii zaczęto podważać sensowność takich działań. Skupiano się tylko na wiedzy i terapii. Nawet wśród duchownych opętanie traktowano, jako coś nieistniejącego. Doprowadziło to wręcz do zaprzestania egzorcyzmowania. Potrzeba było znów przypadków opętań, kiedy lekarze nie mogli pomóc człowiekowi, aby zacząć mówić o świecie duchowym oraz o opętaniach.

Zaczęto w pewnym momencie wskazywać na pomoc psychologiczną jako jedyną drogę pomocy osobom cierpiącym z powodu uzależnienia. Tam gdzie skierowano się tylko ku psychologizacji społeczeństwa, tam pojawiły się coraz większe problemy, których psychologia nie może rozwiązać. Właśnie tutaj pojawia się potrzeba nowego spojrzenia na duszpasterstwo trzeźwości. Musimy wyrwać się z przemożnego wszechobecnego przeświadczenia, że jest to duszpasterstwo alkoholików. Zadanie duszpasterstwa trzeźwości jest o wiele szersze. Zawiera w sobie duszpasterstwo alkoholików, ale przede wszystkim skierowane ku pracy profilaktycznej.

Jak ono powinno wyglądać?

Prawdę powiedziawszy nie wiem. Wiem tylko, że powinno korzystać się z osiągnięć nauki (powinniśmy mieć wiedzę w żądanym zakresie) i innych duszpasterstw. Ważne jest byśmy traktowali swoje posługiwanie w duchu nowej ewangelizacji. Mamy te same problemy, zmienia się jednak świat. Współczesny świat szuka odpowiedzi na temat własnej egzystencji. Szuka klucza do zrozumienia siebie. Kluczem do zrozumienia człowieka – jak mówił św. Jan Paweł II – jest Jezus Chrystus. A więc potrzeba nam głosić kerygmat. Tylko osobiste spotkanie z Miłującym Bogiem pozwoli na zmianę postaw życiowych. **Wiara zaraz po zdrowej rodzinie jest czynnikiem chroniącym przed wszelkimi uzależnieniami.** Doskonałym przykładem jest to, co się stało w Islandii, w jaki sposób przemiana postaw wpłynęła na inicjację alkoholową. Jesteśmy podziwiani w Europie za działalność KWC (Krucjata Wyzwolenia Człowieka), jako programu profilaktycznego.

Tak, więc głoszenie Chrystusa kochającego i zbawiającego poprowadzi nas wszystkich ku trzeźwości w sposób jak najbardziej nowoczesny.

IV. Prawo i procedowanie ustaw

Opracowanie: Ks. Marcin Roszkowski, Józef Sokolik

Rozważając kwestię przepisów prawnych, które porządkują życie człowieka, należy rozważyć zależność terminów „prawo” i „obowiązek”, bowiem prawo i obowiązek to coś więcej niż tylko patrzenie na zasady. Prawo tworzą ludzie (wyjątkiem jest prawo naturalne bądź Dekalog), a bez obowiązków życie stało by się chaosem. **Prawo to konkretna dyscyplina, za którą ponosimy odpowiedzialność**, a obowiązek to powinność którą wypada zrealizować.

Inicjatywa ustawodawcza jest prawem wniesienia projektu ustawy, zaproponowaniem nowego rozwiązania kwestii dotychczas nie poruszanych ustawowo lub tzw. nowelizacji istniejącego aktu prawnego do Sejmu, a tym samym rozpoczęcia procesu legislacyjnego. Zgodnie z Konstytucją RP (art. 118) prawo inicjatywy ustawodawczej przynależy następującym podmiotom: Prezydentowi RP, Radzie Ministrów, Posłom (grupa min. 15 lub Komisja Sejmowa), Senatowi. Należy również pamiętać, że inicjatywa ustawodawcza przynależy również obywatelom w postaci tzw. inicjatywy obywatelskiej (inaczej nazywanej ludową). Wniesienie projektu w ramach inicjatywy obywatelskiej wymaga jednak zebrania podpisów grupy 100 tysięcy obywateli, którzy posiadają prawo wybierania do Sejmu.

Procedura uchwalania ustaw w Polsce (droga legislacyjna) jest najważniejszą funkcją, która należy do parlamentu. Na podstawowe etapy tworzenia ustawy składają się:

- inicjatywa ustawodawcza
- rozpatrzenie projektu ustawy przez Sejm
- rozpatrzenie projektu ustawy przez Senat
- ewentualne ponowne rozpatrzenie projektu ustawy przez Sejm
- podpisanie albo odmówienie podpisania projektu przez prezydenta
- ewentualne ponowne uchwalenie projektu przez Sejm
- podpisanie ustawy przez prezydenta oraz ogłoszenie jej w Dzienniku Ustaw RP.

Proces ustawodawczy rozpoczyna inicjatywa ustawodawcza. Projekt ustawy należy przedłożyć w formie pisemnej Marszałkowi Sejmu. Ten zarządza jego wydrukowanie oraz doręczenie posłom, którzy muszą się z nim zapoznać.

Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w Sejmie w trzech czytaniach. Do czasu zakończenia drugiego czytania, wnioskodawca może jeszcze go wycofać. Pierwsze czytanie projektu ustawy odbywa się na posiedzeniu komisji. Na plenarnych posiedzeniach Sejmu mają miejsce czytania tylko projekty ustaw, które dotyczą zmiany Konstytucji, ustawy budżetowej, projekty zmieniające zasady prawa wyborczego czy wolności, prawa i obowiązki obywatelskie. Podczas pierwszego czytania projekt ustawy musi zostać uzasadniony przez osobę składającą go. Posłowie mają czas na zadawanie pytań i na debatę nad projektem. W trakcie drugiego czytania (już na forum Sejmu) zostaje przedstawione sprawozdanie komisji dotyczące projektu. Wówczas ma także miejsce debata oraz jest czas na zgłaszanie wniosków i poprawek. Podczas trzeciego czytania następuje uchwalenie projektu ustawy bądź jego odrzucenie.

Po uchwaleniu projektu ustawy przez Sejm, Marszałek przesyła go do Senatu. Senat w ciągu 30 dni może projekt ustawy przyjąć, odrzucić go w całości lub wprowadzić do niego poprawki. Jeśli w ciągu 30 dni Senat nie podejmie żadnej decyzji, ustawę uważa się za przyjętą w brzemieniu zaakceptowanym przez Sejm. Jeśli Senat odrzucił projekt ustawy bądź wprowadził do niej poprawki, podlega ona ponownemu rozpatrzeniu przez Sejm. Sejm może odrzucić bezwzględną większością głosów uchwałę Senatu o odrzuceniu lub też wprowadzeniu poprawek do projektu ustawy. Jeżeli ustawa została przyjęta przez obie Izby Parlamentu, trafia na biurko Prezydenta RP, który może zawetować ustawę (wtedy trafia ponownie pod obrady Sejmu), bądź też podpisać.

Z uwagi na temat, który nas zajmuje należy przyrzeć się Ustawie z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Z racji na datę powstania była ona wielokrotnie nowelizowana. Zmiany, które obserwujemy w naszym społeczeństwie, niejako to wymuszają. Żeby stała się bliższą obywatelowi jest ona wykorzystywana podczas tworzenia Gminnych Programów Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czy też, coraz bardziej popularnych inicjatyw obywatelskich. W ten sposób realizuje się jej nadrzędny cel jakim jest „uznanie życia obywateli w trzeźwości za niezbędny warunek moralnego i materialnego dobra Narodu”.

Zadania gminy w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

Ustawa o samorządzie gminnym z 1990 roku wprowadziła w Polsce nową formułę administracji lokalnej szczebla podstawowego - utworzono gminy w których sprawowanie władzy powierzono wybieranym przez ogół mieszkańców, przedstawicielom. Wspomniana ustawa nałożyła na nowo utworzone gminy konkretne zadania do realizacji, które zostały podzielone na dwie podstawowe grupy:

- a/ zadania własne – realizacja których finansowana jest z dochodów jakie uzyskuje samorząd,
- b/ zadania zlecone – zadania administracji rządowej - wykonywane przez gminę, na realizację których gmina otrzymuje środki finansowe z budżetu państwa.

Ustawa określa, że do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej. Ustawy określają, które z realizowanych zadań własnych są obowiązkowe dla gmin.

Wśród zadań własnych znajdują się między innymi:

- a/ sprawy ochrony zdrowia,
- b/ pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- c/ wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej.

W tej grupie znajdują się zadania nałożone na samorząd gminny przez ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Ustawa ta zobowiązuje jednostki samorządu terytorialnego do podejmowania działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Swoje regulacje rada gminy podejmuje w formie uchwał - aktów prawnych podejmowanych przez organ stanowiący samorządu – wiele z nich stanowi tzw. prawo miejscowe. Akty prawa miejscowego to przepisy prawne skierowane do mieszkańców poszczególnych jednostek podziału terytorialnego kraju wydawane przez radę gminy, radę powiatu, sejmik województwa, wójta, burmistrza, prezydenta miasta lub wojewodę.

Akty prawa miejscowego podejmowane przez rady gminy są przyjmowane w formie uchwał, ogłaszanych w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

OŚRODKI EDUKACJI SPOŁECZNEJ FUNDACJI ETOS

Nowy Świat 33/13, 00-029 Warszawa | KRS 0000651193 | www.fundacjaetos.pl

Przepisy porządkowe muszą być ponadto opublikowane w środkach masowego przekazu i w obwieszczeniach albo w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie.

Z mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi samorząd gminny reguluje kwestie związaną ze sprzedażą detaliczną napojów zawierających powyżej 4,5% alkoholu. Rada gminy ustala, w drodze uchwały, dla terenu gminy (miasta) liczbę punktów sprzedaży napojów zawierających powyżej 4,5% alkoholu przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży jak i w miejscu sprzedaży. Rada gminy ustala, w drodze uchwały, zasady usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.

Na podstawie uchwał rady gminy, wójt (burmistrz, prezydent) wydaje zezwolenia na prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych. Z tego tytułu podmioty gospodarcze wnoszą do budżetu gminy opłatę określoną w ustawie. Powyższe środki gmina w swoim budżecie przeznacza na finansowanie:

- 1) gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniu narkomanii,
- 2) zadań realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniu narkomanii.

W drodze uchwały każdego roku rada gminy przyjmuje wspomniany wyżej gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniu narkomanii. W programie tym określa się działania zaplanowane na kolejny rok, uwzględniające cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, określone w Narodowym Programie Zdrowia. Gminny program jest realizowany przez ośrodek pomocy społecznej lub inną jednostkę wskazaną w tym programie.

Niezwykle ważną rolę pełni gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych, którą powołuje wójt (burmistrz, prezydent). W szczególności komisja inicjuje działania w zakresie:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla

OŚRODKI EDUKACJI SPOŁECZNEJ FUNDACJI ETOS

Nowy Świat 33/13, 00-029 Warszawa | KRS 0000651193 | www.fundacjaetos.pl

dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,

4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,

6) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,

7) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Ponadto komisje podejmują czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Właściwa realizacja przez gminę zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi ma istotne znaczenie na sytuację występującą na terenie gminy.

Spośród wszelkich działań duże znaczenie ma konstrukcja gminnego planu rozwiązywania problemów alkoholowych. To w tym programie powinny być zaplanowane działania ukierunkowane na młodzież, propagujące trzeźwość i zdrowy tryb życia, aktywność sportową i rekreacyjną. Ważna jest też kwestia organizowania bezpośredniej pomocy i wsparcia dla dzieci i młodzieży pochodzącej z rodzin dotkniętych alkoholizmem, którą to pomoc można realizować poprzez prowadzenie świetlicy socjoterapeutycznej.

V. Terapia – polski model

Opracowanie: Karolina Gubała

Nowe oblicze profilaktyki

Jak stwierdza ks. dr Marek Dziewiecki, znakomity polski psycholog i profilaktyk, „nowoczesna profilaktyka uzależnień musi być **profilaktyką integralną**, czyli uwzględniającą całościową sytuację wychowanka i promującą dojrzałe postawy w najważniejszych dziedzinach życia (...). Profilaktyka integralna wymaga uwzględniania całej prawdy o postawach i filozofii życia współczesnych nastolatków”.

Częstym błędem popełnianym w działaniach profilaktycznych jest moralizatorstwo oraz ograniczenie się do ukazywania w pesymistycznej perspektywie negatywnych konsekwencji używania substancji uzależniających. Problem zostaje sprowadzony do złej woli człowieka, którego trzeba przekonać do swoich racji, zwykle za pomocą kar i strachu, co może przynieść wręcz odwrotne skutki. Same zabiegi psychologiczne, związane z treningiem asertywności, panowaniem nad własnymi emocjami czy kontrolowaniem ilości przyjmowania substancji, często w sytuacji silnego poszukiwania ulgi wobec trudnych doświadczeń i niepowodzeń, nie przynoszą rezultatów.

Nowoczesne programy profilaktyczne powinny przede wszystkim odwoływać się do realistycznej i całościowej wizji człowieka, która jest redukowana w klasycznej profilaktyce do sfery moralnej, intelektualnej, biologicznej czy emocjonalnej. W centrum zamiast substancji psychoaktywnej – jak to było dotychczas – powinien znajdować się człowiek, w jego konkretnej sytuacji życiowej, osadzony w pełnej antropologii.

W procesie integracji profilaktyki możemy wyróżnić trzy aspekty. Pierwszy to tzw. profilaktyka środowiskowa, która wiąże w jedną całość działania poszczególnych instytucji i środowisk wychowawczych, które wzajemnie się wspierają i uzupełniają. Drugi to oddziaływanie zarówno na odbiorcę danego programu profilaktycznego, jak również na osoby mające na niego wpływ i z nim związane (rodzice, wychowawcy, nauczyciele). Trzeci aspekt integracji polega na łączeniu założeń różnych obszarów i dziedzin profilaktyki, odchodząc od programów o wąskim zakresie oddziaływania i dotyczących tylko jednej substancji lub

zagrożenia. Stąd w programach profilaktyki integralnej czy zintegrowanej¹, pracując z człowiekiem, pobudzamy do rozwoju wszystkie płaszczyzny życia. Dotykając jego emocji, wartości, intelektu, duszy czy relacji, jesteśmy w stanie ochronić go przed każdym zagrożeniem. Dlatego przyjęcie w profilaktyce spójnej i przejrzystej koncepcji człowieka jest zabiegiem niezbędnym, umożliwiającym ocenę działań wpływających na osobę. „Nie jest możliwa owocna refleksja nad integracją profilaktyki bez holistycznego fundamentu, bez odwołania się do całościowej wizji człowieka i międzyludzkich relacji. Modelu profilaktyki zintegrowanej² nie da się stworzyć ani na zasadzie prostego sumowania, ani też wyodrębnienia części wspólnej koncepcji teoretycznych z poszczególnych dziedzin profilaktyki. Potrzebny jest fundament z innego poziomu. Potrzebna jest decyzja dotycząca wyboru konkretnej odpowiedzi na pytanie, kim jest człowiek. Model profilaktyki zintegrowanej oparty jest na antropologii filozoficznej w ujęciu personalistycznym. Człowiek w swoim życiu nie poszukuje jedynie wiedzy na swój temat, ale przede wszystkim pragnie poznać prawdę dotyczącą całości jego istnienia, odnaleźć sens rzeczywistości, która go otacza, a która w naturalny sposób go zachwyca. Często jednak prawda jest trudna do przyjęcia, dlatego zostaje zastąpiona jej namiastką lub fałszywym obrazem. W tym celu w profilaktyce integralnej tak dużo uwagi poświęca się sferze duchowej, która jako jedyna jest w stanie udzielić człowiekowi odpowiedzi na najważniejsze pytania, a w sytuacji ich braku, rozpoczyna się rozpaczliwe poszukiwane ulgi wobec codziennych doświadczeń, których nie jesteśmy w stanie zrozumieć.

Profilaktyka zintegrowana, obejmuje swoim oddziaływaniem dzieci, młodzież oraz dorosłych (rodzice, nauczyciele). Rozumiana jest jako działanie wspomagające wychowanie oraz chroniące przed szeroko rozumianymi zagrożeniami na drodze rozwoju. Realizowana systemowo pozwala zmniejszać całe spektrum zagrożeń: alkoholizm, narkomanię, agresywność, przestępczość, wyuzdanie, rozpacz, wszelkie uzależnienia, przemoc, agresję, korzystanie z pornografii itp. Poprawia bezpieczeństwo w szkole. W takiej systemowej, długofalowej wersji powoduje zmiany postaw u dzieci i młodzieży.

¹ W Polsce obecnie funkcjonują dwa pojęcia: profilaktyka integralna - autorstwa dr Marka Dziewieckiego oraz profilaktyka zintegrowana, którego twórcą jest dr Szymon Grzelak. Różnicy można upatrywać się w nazewnictwie, gdyż istota ich rozumienia i podejmowanych w ich nurcie działań jest podobna.

² Wg definicji Sz. Grzelaka: „Profilaktyka zintegrowana to taka, która stawia sobie za cel skuteczne zapobieganie możliwie szerokiemu spektrum zachowań ryzykownych i problemów młodzieży (np. nikotyna, alkohol, narkotyki, przemoc, depresja, ciąża nastolatka, HIV/AIDS i inne STI) i korzysta z metodyki dającej największą szansę na osiągnięcie dobrej proporcji nakładów do efektów (cost-effectiveness)”. (Grzelak 2009, s. 326-327).

Istotną w profilaktyce integralnej jest zdolność do szczególnego rodzaju postawy, którą można nazwać **miłością wychowującą**. Pod względem osobistej odpowiedzialności oraz emocjonalnego zaangażowania jest to oczywiście inna miłość, niż miłość do współmałżonka, dzieci czy rodziców. Mimo to jest to miłość rzeczywista, mająca postać serdecznej troski. Realistyczny i odpowiedzialny profilaktyk ma świadomość tego, że aby skutecznie chronić dzieci i młodzież od zła i aby promować ich optymalny rozwój, nie wystarczy mieć rację. Nie wystarczy też dysponować solidnym programem. Trzeba kochać. I to właśnie ową miłością wychowującą, czyli dostosowaną do niepowtarzalnej sytuacji i zachowania danego wychowanka. „Miłość wychowująca okazuje się najskuteczniejszą formą profilaktyki w każdej dziedzinie życia. To właśnie taka miłość najlepiej chroni ludzką wolność i mądrość, najskuteczniej zapobiega alkoholizmowi, narkomanii, agresywności, przestępczości, wyuzdaniu, rozpacz”.

Obrazowo można przedstawić system CUDER "jako przygotowanie młodych do konfrontacji z trudnościami życia poprzez poukładanie ich relacji, emocji, duchowości, rozumu i fizyczności z założeniem, że sfera duchowa jest sferą zarządzającą pozostałymi, sferą motywującą do rozwoju.

Koncentrujemy się na obniżaniu poziomu napięć (lęku) u młodych ludzi stosując dwie główne strategie profilaktyczne. Pierwsza to inicjowanie i wspieranie w rozwoju młodych ludzi, wskazywanie na radość płynącą z tego procesu oraz wzmacnianie relacji w rodzinie i grupie. Druga to zmniejszanie zagrożeń, wskazując na pułapki i ucząc radzenia z sobie z nimi.

Pokazujemy, że człowieka można rozumieć jako jedność pięciu nierozzerwalnie połączonych sfer: ciała, umysłu, ducha, emocji, relacji. Od pierwszych liter tych sfer "CUDER" bierze swoją nazwę. Mówiąc o rozwoju, zagrożeniach, relacjach odnosimy się do sfer by łatwiej przedstawić skomplikowane nieraz pojęcia. Zagrożenia przedstawiane są jako pułapki na drodze rozwoju, opisujemy je i pozwalamy młodzieży rozmieścić na lokalnej mapie, uczymy pokonywać pułapki a jednym z lepszych na to sposobów jest rozwój. Człowiek poukładany we wszystkich swoich sferach jest zabezpieczony przed pułapkami.

Tak pomyślana profilaktyka jest kierowana przede wszystkim do starszych klas szkoły podstawowej, obejmuje swoim działaniem również rodziców oraz wychowawców.

W klasach początkowych zajęcia opierają się na integracji grupy, rozwoju refleksyjności oraz podejmowaniu trafnych decyzji, przykładem może być program "Archezja".

NOTATNIK

NOTATNIK

**DZIĘKUJEMY PAŃSTWU ZA UDZIAŁ
W SPOTKANIU
ZAPRASZAMY DO WSPÓŁPRACY**